

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 6 października 2020 r.

sprawy **R. W.**

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 listopada 2019 r., sygn. akt II AKa (...),
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w P.
z dnia 11 lipca 2019 r., sygn. akt III Ko (...),

p o s t a n o w i ł

1. **oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
2. **obciążyć wnioskodawcę kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lipca 2019 r., sygn. III Ko (...), Sąd Okręgowy w P. na podstawie art. 8 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (zwanej dalej ustawą lutową) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy R. W. kwotę 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania wyroku Sądu

Wojewódzkiego w P. z dnia 3 sierpnia 1982 r., sygn. II K (...), z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia i oddalił wniosek w pozostałym zakresie, tj. zasądzenia odszkodowania oraz zadośćuczynienia w wysokości ponad zasądzoną kwotę.

Od tego wyroku apelację wniósł prokurator, zaskarżając go w części zasądzonego zadośćuczynienia, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na uznaniu, iż zachodzą względy słuszności przemawiające za zasądzeniem na rzecz wnioskodawcy na podstawie art. 8 ust. 1 i 4 ustawy lutowej kwoty 100.000 zł zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikającą z wykonania wskazanego powyżej wyroku w sprawie II K (...) wraz z ustawowymi odsetkami w sytuacji, gdy właściwa ocena okoliczności sprawy, w szczególności faktu, że postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w P. z dnia 23 maja 1995 r., sygn. III Ko (...), R. W. uzyskał już zadośćuczynienie i odszkodowanie z tego samego tytułu. Kwota zasądzona wówczas przez sąd była zgodna z kwotą, o którą wnioskodawca wnosił, cofnął on roszczenie w zakresie przekraczającym zasądzoną kwotę i nie odwoływał się od wydanego orzeczenia. To wszystko wskazuje, że względy słuszności warunkujące zasądzenie dodatkowej kwoty zadośćuczynienia nie wystąpiły.

Formułując powyższy zarzut autor apelacji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie wniosku w całości.

Wyrok został zaskarżony również przez pełnomocnika wnioskodawcy w zakresie części rozstrzygnięcia oddalającego wniosek o zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie przekraczającej 100.000 zł. Skarżący ten zarzucił orzeczeniu:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj.: art 8 w zw. z art. 8 ust. 4 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędne zastosowanie skutkujące uznaniem, że w okolicznościach niniejszej sprawy sumą odpowiednią uzupełniającą zadośćuczynienia (ponad dotychczas zasądzone) za krzywdę doznaną przez R. W. na skutek niesłusznego pozbawienia go wolności od dnia 16 kwietnia 1982 r. do 20 czerwca 1983 r., jest kwota 100.000 zł.

2. obrazę przepisów prawa materialnego, tj.: art. 8 ust 1 w zw. z art. 8 ust. 4 ustawy lutowej w zw. z art. 361 § 1 i § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię, zawężającą w sposób nie umocowany w przepisach prawa pojęcie odszkodowania, niwecząc kompensacyjny charakter odszkodowania, wskutek czego Sąd I instancji błędnie zastosował ten przepis, zasądzając odszkodowanie w kwocie niższej niż szkoda wnioskodawcy wynikła z wykonania orzeczenia, pozostająca w adekwatnym związku przyczynowym z jego wykonaniem;
3. obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia poprzez pominięcie w uzasadnieniu okoliczności, z powodu których Sąd oddalił wnioski o odszkodowanie z tytułu utraconych zarobków w okresie od 21 czerwca 1983 r. do 30 sierpnia 2019 r. oraz z tytułu uiszczonej opłaty od wniosku.

W konsekwencji pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy dodatkowej kwoty 2.368.228,50 zł tytułem uzupełniającego zadośćuczynienia i odszkodowania, zgodnie z wnioskiem z dnia 2 maja 2019 r.

Wyrokiem z dnia 28 listopada 2019 r., sygn. II AKa (...), Sąd Apelacyjny w (...) zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylił rozstrzygnięcie w zakresie zasądzenia na rzecz R. W. odszkodowania, w pozostałej części utrzymując go w mocy.

Od tego orzeczenia kasację wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenie prawa materialnego i procesowego, tj.:

1. art. 8 ust. 4 w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji uznanie, że ponowne orzeczenie zadośćuczynienia możliwe jest jedynie w przypadku wskazania nowych podstaw prawnych i faktycznych, które nie istniały w momencie wydania postanowienia Sądu Wojewódzkiego w P. ,
2. art. 8 ust. 4 w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji uznanie, że w niniejszej sprawie występuje *res iudicata*

w sytuacji, gdy wydane orzeczenia różniły się podstawą prawną zasądzonych roszczeń, gdyż postanowienie Sądu Wojewódzkiego w P. z dnia 23 maja 1995 r. wydane zostało na podstawie art. 487 d.k.p.k.;

3. art. 8 ust. 4 ustawy lutowej poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy spełnione są przesłanki w nim określone, tj. występują względy słuszności przemawiające za zasądzeniem Skarżącemu uzupełniającego zadośćuczynienia, tj. zasądzona kwota była rażąco niższa w stosunku do rozmiaru krzywd R. W. ,
4. art. 552 § 1 k.p.k. w zw. z art. 445 § 1 k.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na zasądzeniu na rzecz wnioskodawcy rażąco zaniżonej kwoty zadośćuczynienia, nieadekwatnej do doznanej krzywdy przez wnioskodawcę;
5. art. 552 § 1 k.p.k. w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c., poprzez ich błędną wykładnię, zawężającą w sposób sprzeczny z przepisami prawa pojęcie odszkodowania, tracąc kompensacyjny charakter odszkodowania, wskutek czego Sąd II instancji nie zasądził dalszej dochodzonej kwoty odszkodowania, co w konsekwencji doprowadziło do zasądzenia odszkodowania w kwocie niższej niż szkoda pozostająca w adekwatnym związku przyczynowym z jego wykonaniem.

Skarżący wniósł o wydanie orzeczenia kasatoryjnego i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł natomiast o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

W odpowiedzi na stanowisko prokuratora pełnomocnik wnioskodawcy nadesłał pismo procesowe, w którym podtrzymał stanowisko zaprezentowane w kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja była oczywiście bezzasadna, wobec czego – przy braku okoliczności wymienionych w art. 536 k.p.k.- rozpoznana została na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k. Na wstępie przypomnieć trzeba, że kasacja, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, przysługujący od prawomocnych orzeczeń sądu odwoławczego nie jest środkiem tożsamym z apelacją. Służy bowiem do

eliminowania z obrotu prawnego takich orzeczeń sądowych, które ze względu na wagę dotkniętych nimi uchybień, nie powinny funkcjonować w obrocie prawnym. Stąd też podstawy kasacji zostały autonomicznie określone w art. 523 § 1 k.p.k. i należą do nich bezwzględne podstawy odwoławcze lub inne - rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia - naruszenia prawa. Tylko przy podniesieniu takich naruszeń kasacja może być skuteczna (art. 530 § 2 *in fine* k.p.k.). Te warunki w rozpoznanej sprawie zostały spełnione, lecz jedynie pozornie. Jej autor zarzucił obrazę prawa materialnego i procesowego, która w rzeczywistości nie miała miejsca, a znaczną część kasacji poświęcił kwestionowaniu ustaleń faktycznych, co nie odpowiadało treści postawionych zarzutów i nie mogło skutkować badaniem kwestii, które co do zasady pozostają poza zakresem kognicji sądu kasacyjnego.

Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że doszło do naruszenia prawa materialnego, poprzez przyjęcie przez sąd *ad quem*, że ponowne orzekanie w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia w niniejszej sprawie nie jest możliwe z uwagi na wystąpienie negatywnej przesłanki procesowej w postaci powagi rzeczy osądzonej. Sąd odwoławczy orzekał przeciw merytorycznie, dokonując oceny przesłanki, która decyduje o zasadności zasądzenia na rzecz wnioskodawcy dalszych roszczeń mimo, że na skutek wniesienia rewizji nadzwyczajnej od wyroku skazującego i uniewinnienia oskarżonego od przypisanego mu wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w P. z dnia 3 sierpnia 1982 r., sygn. III K (...) czynu, zostało już na jego rzecz zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie.

Przepis art. 8 ust. 4 ustawy lutowej co do zasady wyłącza w takich przypadkach możliwość prowadzenia powtórnego postępowania w przedmiocie odszkodowania

i zadośćuczynienia ponad kwotę prawomocnie już zasądzoną, za wyjątkiem sytuacji, w których za uwzględnieniem dodatkowych roszczeń przemawiają względy słuszności. Te natomiast poddane zostały stosownej analizie. Sąd odwoławczy odwołał się w tej materii do istotnych okoliczności sprawy Sądu Wojewódzkiego w P. , sygn. III Ko (...), zwracając uwagę na to, że po skorygowaniu żądania, odszkodowanie i zadośćuczynienie na rzecz R. W. zasądzono w takim kształcie, jakiego się domagał, będąc zresztą reprezentowany przez profesjonalnego

pełnomocnika. Wnioskodawca nie zaskarżył tego orzeczenia, co wskazuje, że w pełni aprobował wysokość zasądzonych wówczas świadczeń. Argument, że obecnie wnioskodawca nie powołał żadnych nowych, nie badanych dotąd okoliczności związanych z wykonaniem wyroku z dnia 3 sierpnia 1982 r. nie oznacza – jak interpretuje to skarżący – że ta właśnie okoliczność miała znaczenie decydujące w kwestii ponownego orzekania w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia. W istocie stanowiła ona bowiem tylko jeden z elementów oceny „względów słuszności”, o których mowa w powyższym przepisie. Trafnie dostrzega prokurator w odpowiedzi na kasację, że badanie istnienia tej przesłanki pozostawało w sferze ustaleń, które co do zasady kasacyjnie kwestionowane być nie mogą. Skarżący nie podniósł zarzutu naruszenia art. 7 k.p.k., które cechowałby stopień rażący i które co najmniej mogłoby mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Nie ma natomiast znaczenia to, że w poprzednim orzeczeniu kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania nie były zasądzone na podstawie ustawy lutowej. W zakresie szacowania ich wysokości ustawa powyższa niczego nie zmieniła i nadal są miarkowane w oparciu o powołane przez skarżącego przepisy prawa cywilnego. Zastosowanie odstępstwa od ponownego rozpoznania sprawy prawomocnie zakończonej (*res iudicata*) uzasadnione jest tylko sytuacją, w której stwierdzone zostanie naruszenie dysproporcji pomiędzy tym co występujący wcześniej już

z roszczeniem wnioskodawcy otrzymał a tym, co otrzymałby, gdyby sprawa rozpoznawana była obecnie. Ten aspekt nie pozostał poza zakresem badania (s. 4 uzasadnienia Sądu II instancji). Wyrażenie dezaprobaty wobec uznania, że w sytuacji wnioskodawcy zasądzona kwota zadośćuczynienia była adekwatna do ówczesnych realiów oraz poświęcenie kasacji kontestowaniu wartości zasądzonego uprzednio na rzecz wnioskodawcy świadczenia nie stanowiło uzasadnienia dla podniesionych zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego, a nade wszystko nie sprostало wymienionym na wstępie ustawowym wymaganiom.

W odniesieniu do czynienia zarzutów z „zasądzenia na rzecz wnioskodawcy rażąco zaniżonej kwoty zadośćuczynienia, nieadekwatnej do doznanej krzywdy przez wnioskodawcę” oraz „niezasądzenia dalszej dochodzonej kwoty odszkodowania” zauważyć trzeba, że nie spełniały one nie tylko kryterium

określonego przez art. 523 § 1 k.p.k., lecz nade wszystko pozostawały w jaskrawej sprzeczności z wymogiem art. 519 k.p.k. Nie budzi wątpliwości w kontekście treści wyroku Sądu odwoławczego, że skierowane być one mogły jedynie wobec orzeczenia pierwszoinstancyjnego.

Implikacją zaprezentowanej powyżej oceny było uznanie kasacji za bezzasadną w stopniu oczywistym i oddalenie jej w trybie art. 535 § 3 k.p.k. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 636 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k.